

Tomáš Zima
Projev, Hlávková nadace

SETKANI EX-STIPENDISTU, NADACE NADANI

3/10/2018

Dámy a pánové, kolegyně a kolegové, vážení přátelé,

dovolte mi, abych Vás přivítal na půdě Univerzity Karlovy, ve staroslavném Karolinu, u příležitosti významného výročí, které si společně připomínáme společně se 670. výročím založení Univerzity Karlovy a 100 lety samostatného Československa.

V letošním roce uplynulo rovných 110 let od úmrtí Josefa Hlávky, jednoho z největších filantropů novodobé české historie. Hlávka již od mládí vynikal výjimečnou pílí a vpravdě neuvěřitelným pracovním nasazením. Byl významným podporovatelem vzdělanosti, vědy a umění českého národa, jedním z nejúspěšnějších podnikatelů celého Rakouska-Uherska druhé poloviny 19. století, významným architektem a mecenášem a také prvním prezidentem České Akademie pro vědy, slovesnost a umění.

Čtyři roky před smrtí, v lednu 1904, završil Hlávka své mecenášské úsilí tím, že ve své poslední vůli stanovil svým univerzálním dědicem Nadání Josefa, Marie a Zdenky Hlávkových, které mělo být podle statutu přiloženého k závěti založeno ihned, nejdéle však do dvou let po jeho smrti.

Z právního hlediska bylo Nadání vytvořeno tak precizně, že bez ohledu na všechny politické otřesy, jež naši zemi potkaly, naplňuje úspěšně do dnešních dnů velkou část Hlávkovy odkazu. Je nejstarší nadací s nepřerušenou kontinuitou v České republice. Nadace přežila i nejsložitější období v našich novodobých dějinách, tj. roky nacistické okupace a stalinistického komunistického teroru, včetně kritického roku 1953, kdy byly rozhodnutím vlády zrušeny všechny české nadace. Výjimku tvořilo právě Nadání Josefa, Marie a Zdeňky Hlávkových. Byla to především zásluha akademika Němce a některých bývalých studentů Hlávkovy koleje.

Šíře působení nadace je již od počátků její činnosti opravdu značná. V roce 1904 věnoval Josef Hlávka Spolku studentů pražských vysokých škol budovu koleje v Jenštejnské ulici č. p. 1. Z nadační listiny vyplývá pro Nadání závazek poskytnout částečné, nebo (bude-li to možné) úplné finanční zabezpečení pobytu na koleji vybraným sociálně potřebným vynikajícím studentům. Stalo se dobrou tradicí, že právě zde se vždy 17. listopadu ráno scházejí zástupci českých vysokých škol, představitelé vlády a diplomatického sboru, pamětníci a široká veřejnost, všichni ti, kterým není lhostejný odkaz české historie a dějinných událostí. Pietní akt je důstojnou vzpomínkou na odkaz Jana Opletala a dalších obětí nacistické hrůzovlády.

Myšlenkový odkaz i rozsáhlý nadační projekt Josefa Hlávky spočívá v podpoře talentovaných jednotlivců bez ohledu na jejich studijní obor. Princip výběru studentů do Hlávkovy koleje v letech 1904–1939 s sebou nesl možnost vzniku unikátních osobních mezioborových vztahů a kontaktů, které provázely studenty koleje po celý život. Vzájemné obohacení bylo přínosem pro každého studenta ubytovaného v koleji bez ohledu na to, jakou vysokou školu a obor studoval. Také v současné době je Hlávkova kolej určena pro ubytování studentů především doktorského studia, mladých akademických a vědeckých pracovníků, popřípadě studentů prezenčního studia pražských vysokých škol, kteří dosahují výborných studijních výsledků, nebo pocházejí ze sociálně znevýhodněného prostředí.

Od roku 1993 uděluje nadace Cenu Josefa Hlávky pro talentované studenty studentům pražských vysokých škol, brněnské techniky a Akademie věd. Řada z nich je každoročně nominována také Univerzitou Karlovou. Myslím, že mohu mluvit za všechny představitele vysokých škol a říci, že si této možnosti velice vážíme a navrhujeme vždy ty nejnadanější studenty. Mezi oceněnými z minulých let je možné najít i takové, kteří se již ve svém oboru významně prosadili. V současné době je tato podpůrná činnost velmi úspěšná a studenti i vysoké školy, na kterých studují, o ni velmi usilují.

Nadace předává nejvýznamnějším českým vědcům rovněž Medaili Josefa Hlávky. Je udělována od roku 1991 a nositelů je tedy již dlouhá řada. Jsem velice rád, že se nadace těmito cenami snaží podporovat vynikající vědce a umělce a zvláště mezi mladými lidmi se snaží takové osobnosti vyhledávat.

Já sám jsem se s představitelem nadace poprvé setkal v době svých studentských let a naše přátelství trvá stále. Její stipendium mi tehdy umožnilo zúčastnit se 17. světového biochemického kongresu, který se konal v americkém San Francisku. Pro mne, stejně jako pro moje kolegy, to byla důležitá podpora v naší začínající vědecké dráze. Vážili jsme si jí a považovali jsme ji za nesmírně vstřícné gesto a pomocnou ruku.

Z mého vlastního příkladu vysvítá, že Hlávkova nadace uděluje mimo jiné i cestovní stipendia. Za rok jich udělí 150 až 210. Přibližně 25 % oceněných je studentem či studentkou Univerzity Karlovy – především z přírodovědných a lékařských oborů.

Josef Hlávka je s Univerzitou Karlovou spojen nejen jako mecenáš, ale i jako architekt. V šedesátých letech 19. století totiž vypracoval plány na výstavbu zemské porodnice v Praze. Budova je dnes památkově chráněna a využívána Gynekologicko-porodnickou klinikou 1. lékařské fakulty Univerzity Karlovy a Všeobecné fakultní nemocnice.

Dovolte mi, prosím, zdůraznit ještě jednu významnou skutečnost, která souvisí s Hlávkovým odkazem. Josef Hlávka byl ušlechtilým mecenášem, ale ne sponzorem v dnešním slova smyslu. Současné vedení Hlávkovy nadace se stále snaží držet původní filozofie svého zakladatele, s čímž souvisí skutečnost, že své dary ani obdarované nijak významně nepropaguje. Má za to, že za ně hovoří jejich práce a výsledky.

Velmi mě těší, že Hlávkův ideový odkaz – zaměření na podporu vynikajících studentů českých veřejných vysokých škol, na podporu samostatné vědecké činnosti v oblasti národního hospodářství v kontextu širších společenských souvislostí, na podporu tradičních národních hodnot a vlastenectví – je stále živý.

Na závěr bych rád ještě jednou poděkoval představitelům Hlávkovy nadace za jejich záslužnou činnost a podporu mladých talentovaných studentů vysokých škol. Zároveň blahopřeji všem oceněným, kteří v letošním roce získali ceny. Přeji všem z nadace i z řad české akademické veřejnosti, aby i nadále beze zbytku naplňovali odkaz svých zakladatelů, nejméně tak, jako tomu bylo dosud.

Děkuji vám.